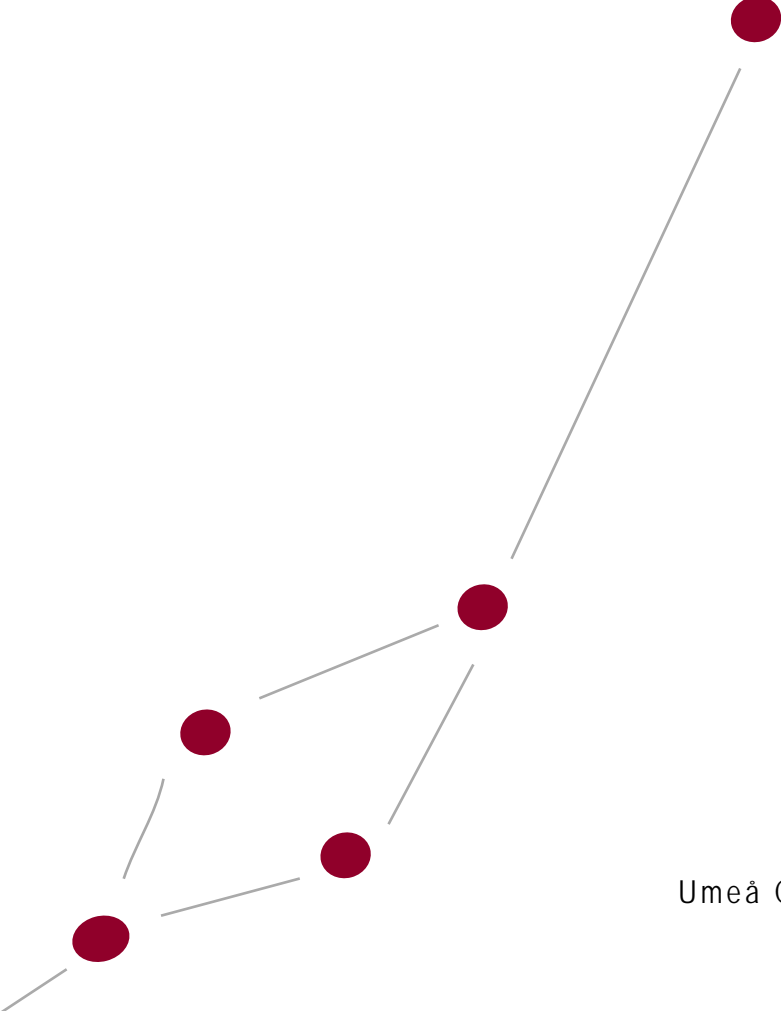

NÄTUNIVERSITETET

Nätuniversitetet läsåret 2003/2004

- ekonomiskt stöd, kursutbud och antal sökande

Med fokus på
utbildningsområdet
medicin och vård

Gunilla Jonsson
Umeå Centre for Evaluation Research
December 2003

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	3
Problem och utmaningar för Nätuniversitetet	4
Stöd till Nätuniversitetet	7
Nätuniversitetets utbud på www.netuniversity.se	7
Utbildningsområde i fokus: Medicin och vård	11
Utbudet uppdelat på lärosäten	12
Utbudet uppdelat på omfattning i poäng	13
Utbudet uppdelat på studietakt	14
Utbudet uppdelat på nivå	15
Utbudet uppdelat på sammankomster	16
Sammanfattande kommentar	18
Referenser	20

TABELL- OCH FIGURFÖRTECKNING

Figur 1 Befolkning efter län och utbildningsnivå år 2002.	6
Figur 2 Fördelning av anslag.	7
Figur 3 Antal träffar/ lärosäte (studiestart ht 03 samt flexibel).	9
Figur 4 Antal träffar/ lärosäte (studiestart vt 04 samt flexibel).	9
Figur 5 Utbildningar ht 03 fördelade på ämnesområden.	10
Figur 6 Utbildningar vt 04 fördelade på ämnesområden.	10
Figur 7 Antal sökande till höstens (2003) kurser.	11
Figur 8 Lärosätenas utbud av utbildningar inom medicin och vård med start höstterminen 2003.	13
Figur 9 Lärosätenas utbud av utbildningar inom medicin och vård med start vårterminen 2004.	13
Figur 10 Omfattning, fördelning på antalet poäng, utbildningar inom medicin och vård med start ht 03 resp. vt 04 och utbildningar med flexibel studiestart.	14
Figur 11 Studietakt, fördelning på heltid/ deltid/ individuell, utbildningar inom medicin och vård med start ht 03 resp. vt 04 och utbildningar med flexibel studiestart.	15
Figur 12 Nivå, fördelning på grundkurser, fortsättningskurser och program inom medicin och vård med start ht 03 resp. vt 04 och utbildningar med flexibel studiestart.	16
Figur 13 Antalet obligatoriska sammankomster på kurser/program inom medicinområdet med start höstterminen 2003	17
Tabell 1 Omfattning i poäng, utbildningar inom medicin- och vårdområdet ht 03	14
Tabell 2 Studietakt, utbildningar inom medicin- och vårdområdet ht 03	15

Förord

Föreliggande arbetsrapport är ett led i arbetet med utvärderingen av Nätuniversitetets studentnytta. Utvärderingen genomförs vid UCER, Umeå Center for Evaluation Research, Umeå universitet. Syftet med denna rapport är att ge en bakgrund till de problem och utmaningar som Nätuniversitetet står inför och att ur ett studentperspektiv få en bild av de utbildningar som erbjuds genom den utbildningsportal som finns på Nätuniversitetets hemsida, www.netuniversity.se. Resultatet av en sökning kan variera från en dag till en annan. Samtidigt är detta är också den verklighet som möter de studenter som söker en utbildning (kurs eller program) via denna portal.

Det område som står i fokus under utvärderingens första år är utbildningar inom medicin och vård. Därför är det också dessa utbildningar som står i fokus i denna arbetsrapport. En enkät som riktar sig till de studenter som läser en utbildning (kurs eller program) inom medicin och vård genomförs också under läsåret 2003/2004. Parallellt genomförs dessutom en enkätstudie av anställdas och studenters attityder till och erfarenheter av Nätuniversitetet. Denna sist nämnda studie vänder sig till samtliga ämnesområden och inte enbart till medicin och vård.

Gunilla Jonsson
Umeå 1 december 2003

Problem och utmaningar för Nätuniversitetet

De utbildningar, såväl kortare kurser som längre program, som erbjuds som distansutbildningar med IT-stöd kan betraktas som del av en aktuell trend inom utbildningsområdet. I bilaga 10 till Långtidsutredningen lyfter man fram ett antal trender inom utbildningsområdet som kan förmodas påverka utbildningsnivån och studiedeltagandet i den svenska befolkningen. En av dessa är ”flexibiliteten i tid och rum”. Om detta skriver man att:

Den nya tekniken ger stora möjligheter att studera på distans. Nätuniversitetet har etablerats som erbjuder olika kurser och olika utbildningar. Vilka väljer att läsa på distans? Kräver distansläsning en redan hög studievana, och lockar den därmed till sig elever från studievana hem? Eller gör möjligheten att studera på egna villkor att detta även lockar till sig elever som lyckats mindre bra i den traditionella utbildningsformen?¹

I propositionen *Den öppna högskolan* kan man läsa att tillgängligheten till högre utbildning måste förbättras². Oavsett var man bor, och hur den individuella livssituationen ser ut, skall den högre utbildningen finnas tillgänglig. Den högre utbildningen skall frigöras från såväl den tidliga som den rumsliga angöringen, den skall bli mer flexibel. Det är också en politisk ambition att minska den sociala snedrekryteringen till högre utbildning. En väg att göra detta är att öka tillgängligheten och på så sätt locka nya grupper att påbörja högre studier. Att en allt större andel av den högre utbildningen sker i en mer flexibel form ställer också krav på att pedagogiken i distansutbildningen utvecklas. Inrättandet av Nätuniversitetet har inneburit att distansutbildning med IT-stöd har fått en större omfattning, såväl vad det gäller antal kurser/program som när det gäller antalet studenter. Läsåret 2002/2003 stod utbildningarna inom Nätuniversitetet för mer än hälften av det totala utbudet av distansutbildning. Det är emellertid ännu för tidigt att bedöma i vilken omfattning tillkomsten av Sveriges nätuniversitet bidragit till ökad tillgänglighet och breddad rekrytering till högre utbildning.³ Om allt fler studenter läser kurser vid Nätuniversitetet ställer det också krav på att det går att kombinera kurser från olika lärosäten och också olika typer av utbildningar.

I budgetpropositionen skriver man att: ”Samverkan inom ramen för Sveriges nätuniversitet skall bidra till att öka tillgängligheten och bredda rekryteringen till högre utbildning.”⁴ En målsättning med Nätuniversitetet är alltså att locka nya grupper till den högre utbildningen. Det handlar bland annat om grupper med liten studievana, glesbygdsbor och vissa invandrargrupper. Distansstudier har uttryckts som ett möjligt första steg in i den akademiska världen för den som är ung och studieovan. Regeringens målsättning är att 50 % av en årskull skall ha påbörjat högre utbildning före 25 års ålder. Samtidigt finns visionen om det livslånga lärandet. Utbildning på distans med IT-stöd kan till exempel vara ett sätt för dem som redan har ett arbete att vidareutbilda sig inom det område de redan är verksamma inom. I verksamhetsberättelsen för år 2002 skriver Myndigheten för Sveriges nätuniversitet att: ”IT-stödd distansutbildning är ett hjälpmedel för att underlätta rekrytering och utbildning av personer utanför campusorterna, eller för dem som vill utbilda sig parallellt med sitt arbete både under grundutbildning samt fort- och vidareutbildning.”⁵ Att locka nya studentgrupper ställer kanske också andra krav på formerna för utbildningen. En distansstudent betraktas inte sällan som en person som har många förpliktelser också vid sidan av studierna och därför ställer högre krav på att utbildningen skall vara flexibel. Högre utbildning i en flexibel form kan med andra ord fylla två funktioner, dels att locka unga

---

¹ Långtidsutredningen (2003): *Bilaga 10: Utbildningens fördelningseffekter*, s 139. Stockholm.

² Prop. 2001/02:15 (2001): *Den öppna högskolan*. Stockholm.

³ Prop. 2003/04:1 (2003): *Budgetpropositionen för år 2004. Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning*, s 116. Stockholm.

⁴ Prop. 2003/04:1 (2003): *Budgetpropositionen för år 2004. Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning*, s 116. Stockholm.

⁵ Myndigheten för Sveriges nätuniversitet (2003): *Verksamhetsberättelse 2002*. Härnösand.

som annars inte skulle ha påbörjat högre studier men också de något äldre som vill påbörja en högre utbildning eller vidareutbilda sig inom sitt yrke. Utbildningsdepartementet skriver att: ”Sverige har internationellt sett en lång och unik tradition av folkbildning, vuxen-, arbetsmarknads- och personalutbildning och av fortbildning för vuxna på högskolenivå. Andelen i åldersgruppen 25–64 år som deltar i någon sådan form av formell utbildning är därför mycket hög jämfört med flertalet OECD-länder”.⁶ I budgetpropositionen skriver man att: ”För att Sverige skall kunna fortsätta vara ett land i ständig utveckling behöver alla utveckla sin kompetens. Det livslånga lärandet är ett individuellt projekt men det kräver ett gemensamt ansvar. Den enskilde skall ta ställning till vad, hur och när man vill lära. Dock krävs ett gemensamt ansvar för att garantera att möjligheterna och förutsättningarna för lärandet finns.”⁷

Det är som framgått ovan inte bara för den enskilda individen som högre utbildning är viktig, den är viktig också för det samhälle som individen är en del av. Genom att kunna erbjuda högre utbildning på hemorten skapas kanske större förutsättningar för att behålla de unga som väljer att utbilda sig. Det finns alltså också ett intresse från kommunerna att tillhandahålla den fysiska infrastrukturen i form av till exempel lärcentra. En central fråga är om distansutbildning ger mindre kommuner möjlighet att behålla en del av de unga människor som annars skulle ha flyttat. En annan fråga är vad som händer med de unga efter avslutade studier. Kanske handlar det framförallt om att nå en grupp som annars inte skulle ha valt att studera, en grupp som har en stark lokal förankring, och därför i stor utsträckning stannar på hemorten också efter avslutade studier? De kan på så sätt bidra till att höja utbildningsnivån i sin hemkommun. I propositionen *En politik för tillväxt och livskraft i hela landet* lyfts tillgången till utbildning och kompetensutveckling fram som en mycket betydelsefull faktor för att alla delar av landet skall kunna utvecklas, när det gäller såväl näringsliv som offentlig sektor.⁸ Ur ett kommunalt perspektiv är det kanske framförallt viktigt att rikta in sig på dem som redan har ett arbete i kommunen, och i någon mening är ”fast där”, då utbildningsnivån bland invånarna på så sätt kan komma att höjas. Vänder man sig i första hand till dem som är unga riskerar man att de efter avslutad utbildning lämnar kommunen då möjligheterna att hitta ett arbete kan vara begränsade.

Urban Dahllöf, professor emeritus i pedagogik, menar att många kommuner vill ha ett lärcentra i sin kommun. En bidragande förklaring är att en låg utbildningsnivå hos befolkningen blir ett problem för kommunerna. Ett lärcentra i den egna kommunen kan bidra till att höja övergångsfrekvensen från gymnasium till högskola eller universitet bland kommunens unga.⁹ För den enskilda kommunen är fördelarna flera, dels att tillgången till högre utbildning ökar lokalt, men också att man åtminstone delvis kan få högre utbildning som i någon utsträckning svarar mot det behov som finns i kommunen. Att detta leder till en bättre utbildad befolkning (såväl bland de unga som bland de något äldre) bidrar också till att höja kommunens attraktionskraft. Från till exempel Luleå tekniska universitet berättas att engagemanget för högre utbildning är stort hos kommunerna i Norrbottens län. De är bland annat aktiva i att rekrytera studenter till den distansutbildning som ges. Motiven för detta är att man genom detta arbete kan få bättre utbildad personal till sektorer som utbildning och vård men också som ett sätt att få ungdomar som annars skulle ha flyttat från kommunerna för att påbörja högre utbildning, att istället stanna i hemkommunen.¹⁰

---

⁶ Utbildningsdepartementet (2002): *Faktablad U 02●019. Aktuella rapporter ger internationella perspektiv på svensk utbildning*. Stockholm.

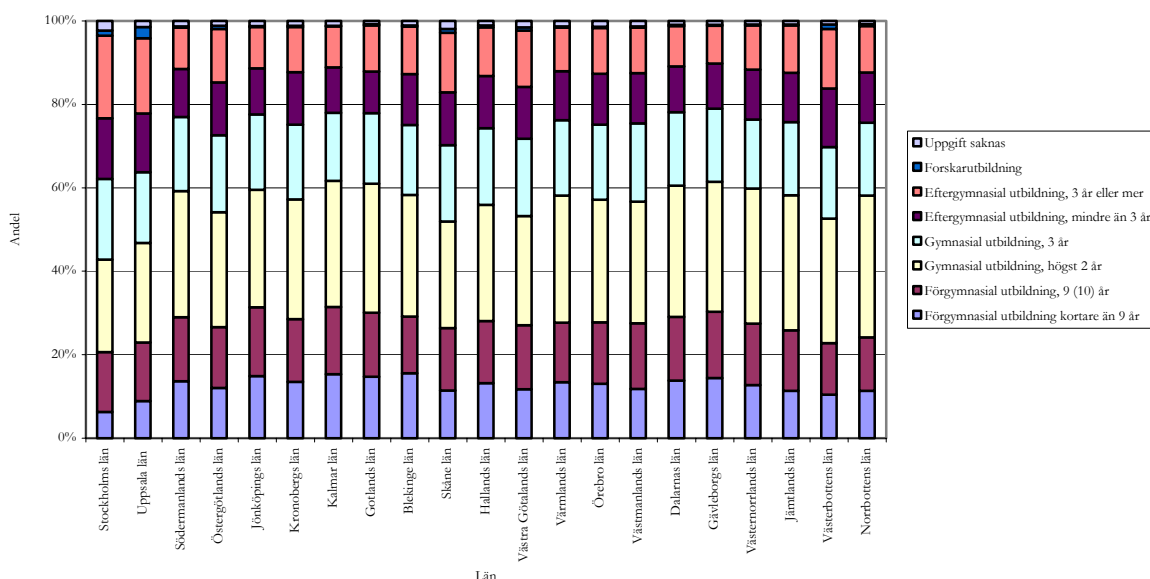
⁷ Prop. 2003/04:1 (2003): *Budgetpropositionen för år 2004. Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning*, s 116. Stockholm.

⁸ Prop. 2001/02:4 (2001): *En politik för tillväxt och livskraft i hela landet*. Stockholm.

⁹ Dahllöf, Urban (2002): ”En mötesplats i varje kommun” I: Borg, Christian (red): *Vetenskaparnas visioner: Elva samtal om framtidens studier och undervisning i högskolan*. Rapport 4:2002, Distansutbildningsmyndigheten. Härnösand.

¹⁰ Björck, Ingela: *Tänk om: Om- och nytänk kring distansutbildning vid tre högskolor*. Rapport 3:2002, Distansutbildningsmyndigheten. Härnösand.

Figur 1 nedan illustrerar utbildningsnivån i de olika länen. Av figuren framgår att skillnaderna är stora mellan länen när det gäller befolkningens (i åldern 16–74 år) utbildningsnivå. Detta förklaras naturligtvis delvis av befolkningssammansättningen. Samtidigt är detta mönster ”självförstärkande”. IT-stödd distansutbildning i de delar av landet där andelen med högskole- eller universitetsutbildning är som allra lägst skulle kunna påverka detta mönster i en positiv riktning. Ser man närmare på andel med en eftergymnasial utbildning (inklusive forskarutbildning) i de olika länen så varierar den från Stockholms läns 36 % till Gävleborgs läns 20 % för år 2002. I Uppsala län hade 35 % av invånarna en eftergymnasial utbildning, i Västerbottens län var den andelen 29 %. De län som tillsammans med Gävleborgs län hade den lägsta andelen med en eftergymnasial utbildning var Dalarnas län, Gotlands län, Jönköpings län samt Kalmar län som alla hade en andel på 21 % med en eftergymnasial utbildning.

Figur 1 Befolkning (i åldern 16–74 år) efter län och utbildningsnivå år 2002.

Källa: www.scb.se.

Statistiska Centralbyrån har genomfört en enkätstudie om vuxnas lärande under perioden hösten 2001 till hösten 2002. De konstaterar där att: ”Från hösten 2001 till hösten 2002 deltog de eftergymnasialt utbildade i större utsträckning i utbildningar, kurser, studiecirkel etc. än gymnasialt och, framförallt, förgymnasialt utbildade. Intresset för utbildning bland de förgymnasialt utbildade [...] var [...] så lågt att förutsättningarna för ett utjämnat utbildningsdeltagande är dåliga.”¹¹ Detta är ett resultat som får stöd i den OECD-studie av vuxnas läs- och problemlösningsförmåga som genomfördes för perioden 1994–1998. Där framkom att de personer som redan var välutbildade fortsatte att utbilda sig och detta bidrog då till att förstärka de befintliga utbildningsklyftorna mellan lågutbildade och högutbildade.¹² Studien från SCB visade också att kvinnor deltog i större omfattning i olika utbildningar än vad män gjorde, ålder och utbildningsnivå lika. Ungefär hälften av dem som deltog i utbildning ville dessutom delta i ytterligare utbildning. Det var dessutom många som lärde sig något på egen

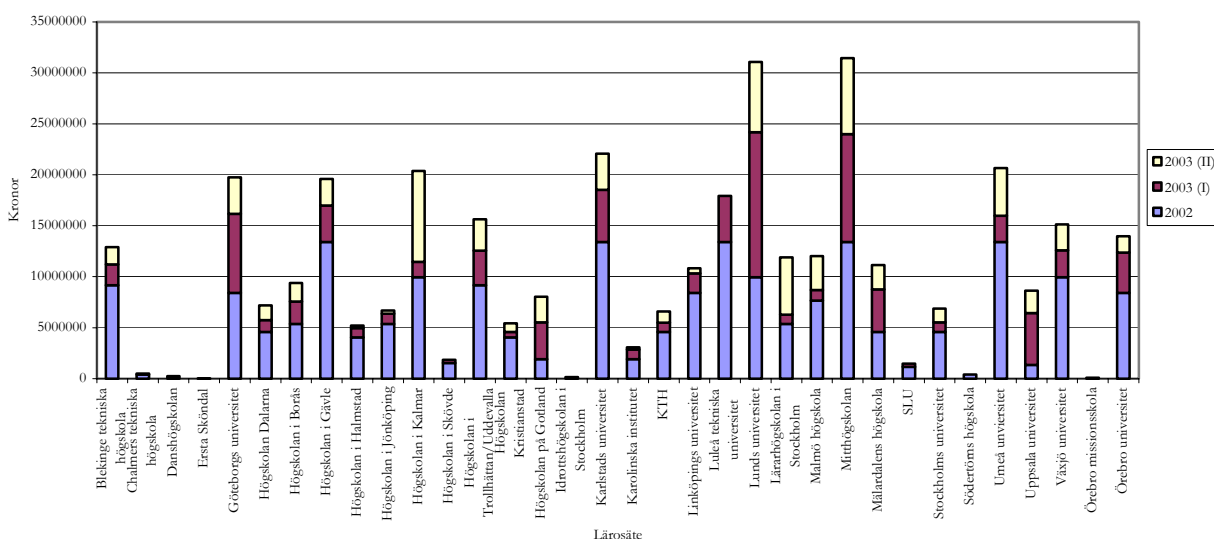
¹¹ SCB (2003): *Statistiska meddelanden UF 85 SM 0301: Vuxnas lärande. Enkätundersökning hösten 2002*. Örebro.

¹² Utbildningsdepartementet (2002): *Faktablad U 02●019. Aktuella rapporter ger internationella perspektiv på svensk utbildning*. Stockholm.

hand; genom att läsa facklitteratur, genom att besöka mässor eller utställningar, med hjälp av dator, radio och/eller TV. Denna form av lärande ökade emellertid med längden på tidigare utbildning. Det studiehinder som upplevdes som det största var tidsbrist. Knappt en av tio angav att ett allt för långt avstånd från hemorten var ett hinder för att delta i utbildning.¹³

Stöd till Nätuniversitetet

Högskolor och universitet har hos Utbildningsdepartementet kunnat söka anslag för den IT-stödda distansutbildning som man bedriver. Som framgår av figur 2 nedan så finns det stora skillnader mellan olika högskolor/universitet i hur mycket pengar man tilldelats. Alla Sveriges lärosäten är inte heller med i nätuniversitetssamarbetet. Figur 2 omfattar de 34 lärosäten som deltagit i större eller mindre omfattning fram till och med höstterminen 2003. Från och med vårterminen 2004 är också Teologiska högskolan i Stockholm med i samarbetet. De pengar som lärosätena tilldelats har använts såväl till att utveckla helt nya kurser och program som till att utveckla och anpassa gamla utbildningar till en ny form. Till detta kommer utveckling av såväl det tekniska kringstödet som pedagogisk utbildning av lärarkåren.¹⁴ Myndigheten för Sveriges nätuniversitet stödjer också ett antal projekt för att främja utvecklingen av IT-stödda distansutbildningar (se www.netuniversity.se).

Figur 2 Fördelning av anslag.

Källor: Pressmeddelanden från Myndigheten för Sveriges nätuniversitet 2002-01-10, 2003-01-25 samt 2003-08-20

Nätuniversitetets utbud på www.netuniversity.se

Nätuniversitetet kan sägas bestå av de i dagsläget 34 lärosäten som finns med som samarbetspartners och som ger högskoleutbildning (allt från kortare kurser till hela program) som ges som distansutbildning grundad på IKT, det vill säga informations- och kommunikationsteknik. Dessa utbildningar registreras sedan hos Nätuniversitetet. Här bör man notera att det finns IT-stödd distansutbildning också utanför nätuniversitetssamarbetet. Huvuddelen av föreliggande rapport tar sin utgångspunkt i de utbildningar som bjuds ut på Nätuniversitetets utbildningsportal. Det handlar med andra ord den bild som möter de studenter

¹³ SCB (2003): *Statistiska meddelanden UF 85 SM 0301: Vuxnas lärande. Enkätundersökning hösten 2002*. Örebro.

¹⁴ Prop. 2003/04:1 (2003): *Budgetpropositionen för år 2004. Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning*. Stockholm.

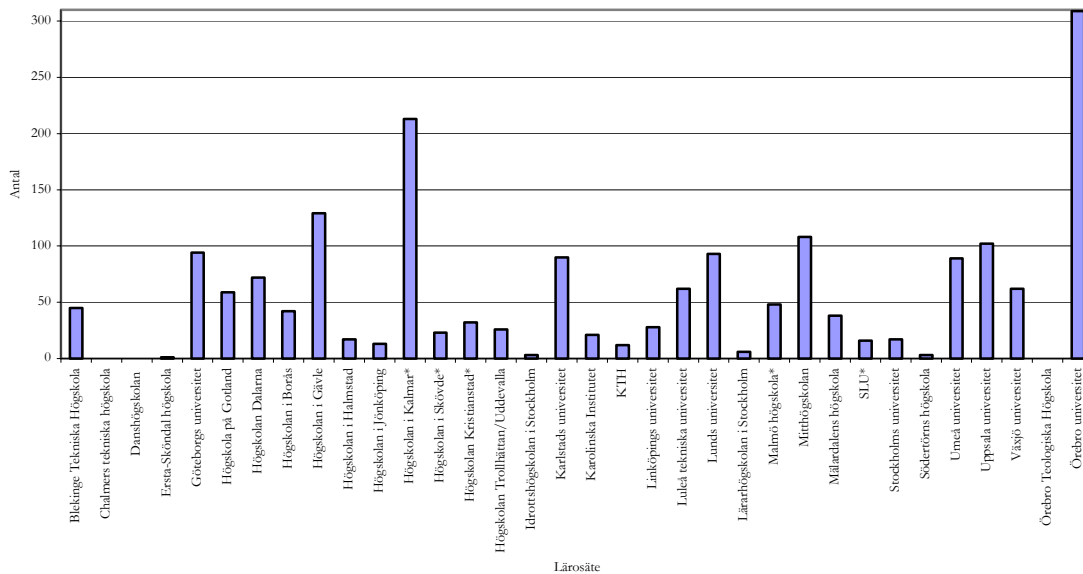
som söker på portalen. Den beskrivning som följer bygger på sökningar i Nätuniversitetets kurskatalog under perioden augusti – oktober år 2003. I Nätuniversitetets katalog finns alla kurser och program som är anmälda som utbildningar inom Nätuniversitetet. Informationen i katalogen bygger på Högskoleverkets portal ”studera.nu” som omfattar all högre utbildning i Sverige. Det bör påpekas att bland de 34 lärosäten som hittills varit med i samarbetet, finns det de som inte har registrerat kurser och/eller något program varje termin som de varit med i samarbetet.

En sökning på; alla ämnen, alla universitet/högskolor, alla studieorter, individuell studietakt/deltid/heltid, grundkurser/fortsättningskurser/program med start höstterminen 2003 (flexibel studiestart inräknad) gav 1546 träffar den tredje oktober. En sökning med samma förutsättningar men med start vårterminen 2004 (flexibel studiestart inräknad) gav 942 träffar den sjuende oktober. Som framgår av figur 3 nedan så råder det mycket stora skillnader mellan olika lärosäten i antalet registrerade kurser och program. En förklaring är naturligtvis att det råder stora skillnader mellan olika lärosäten i omfattningen på utbudet och i hur mycket man tidigare arbetat med distansutbildning. Ytterligare en orsak kan vara att det har varit upp till varje högskola/universitet att själva fastställa vilka kriterier som skall gälla för kurser som skall registreras inom Nätuniversitetet. Hans-Olof Forsberg skriver med anledning av detta att: ”Detta har skapat utrymme för varierande tolkning vid respektive högskola/universitet. Det är troligt att det är så att vissa tillämpat rätt strikta kriterier medan andra haft en allmännare och vagare bedömningsgrund.” Forsberg undrar i vilken omfattning de ekonomiska villkoren påverkat olika lärosätens inställning till detta.¹⁵ En del lärosäten har valt att registrera en kurs som en kurs oavsett om den till exempel går via ett lärcentra eller via flera lärcentra. Andra lärosäten har valt att registrera en och samma kurs som flera olika kurser, därför att kursen är möjlig att läsa från flera olika lärcentra. Ett exempel på ett lärosäte som valt det senare sättet är Kalmar. I figuren nedan är siffran för bland annat Kalmar hämtad från registreringsmaterialet från Myndigheten för Sveriges nätuniversitet. På Malmö högskola har man valt att ”plocka bort” de kurser/program till vilka anmälningstiden gått ut. Detta innebär att man får ”0 träffar” vid en sökning på Malmö högskola för höstterminen 2003 om anmälningstiden gått ut. Som framgår av figur 3 har Örebro universitet flest utbildningar utlagda på Nätuniversitetets portal i oktober 2003.

---

¹⁵ Forsberg, Hans-Olof (2002): *Kursutbudet inom Nätuniversitetet hösten 2002*. Myndigheten för Sveriges nätuniversitet. Härnösand.

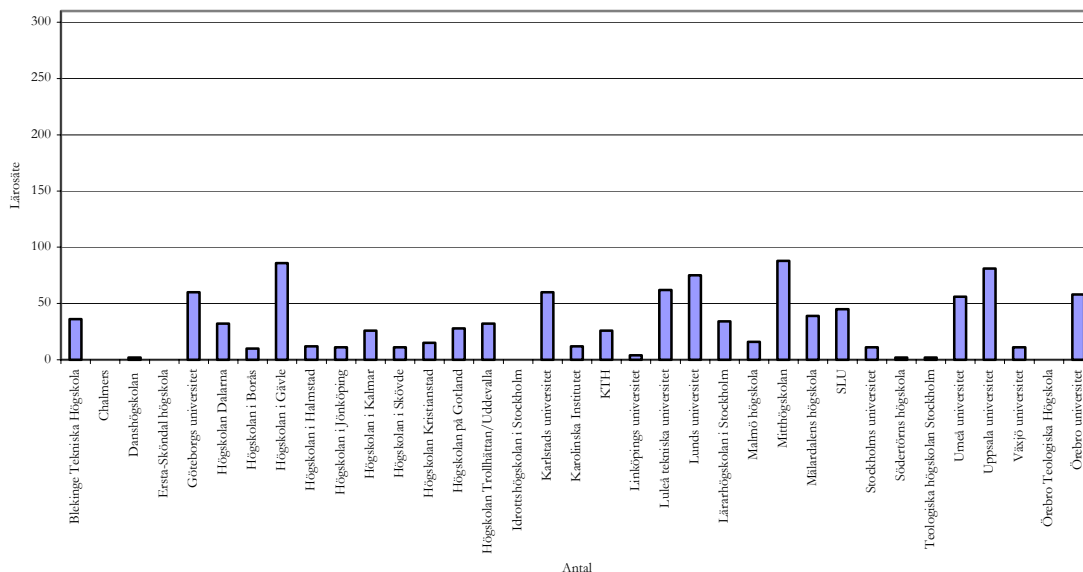

Figur 3 Antal träffar/ lärosäte (studiestart ht 03 samt flexibel).

Källa: www.netuniversity.se 2003-10-03. Observera att uppgifterna för Högskolan i Kalmar, Högskolan i Skövde, Högskolan Kristianstad, Malmö högskola samt SLU är hämtade från registreringsmaterialet från Myndigheten för Sveriges nätuniversitet.

Not: Chalmers tekniska högskola, Danshögskolan, samt Ersta-Sköndal högskola har inga anmälda utbildningar ht 03.

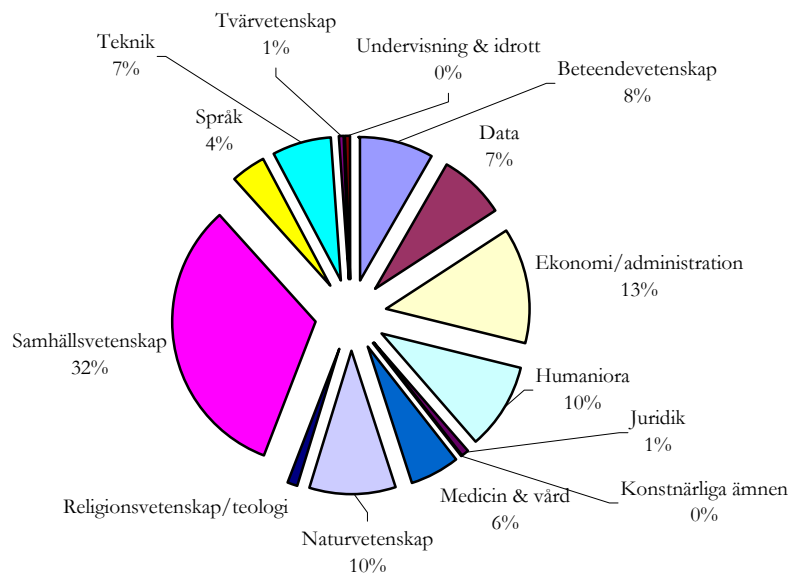
Figur 4 Antal träffar/ lärosäte (studiestart vt 04 samt flexibel).

Källa: www.netuniversity.se 2003-11-07.

Not: Chalmers tekniska högskola, Ersta-Sköndal högskola, Idrottshögskolan i Stockholm samt Örebro teologiska högskola hade vid söktillfället inga kurser anmälda för vårterminen 2004. Teologiska högskolan i Stockholm deltar i Nätuniversitetet för första gången vårterminen 2004.

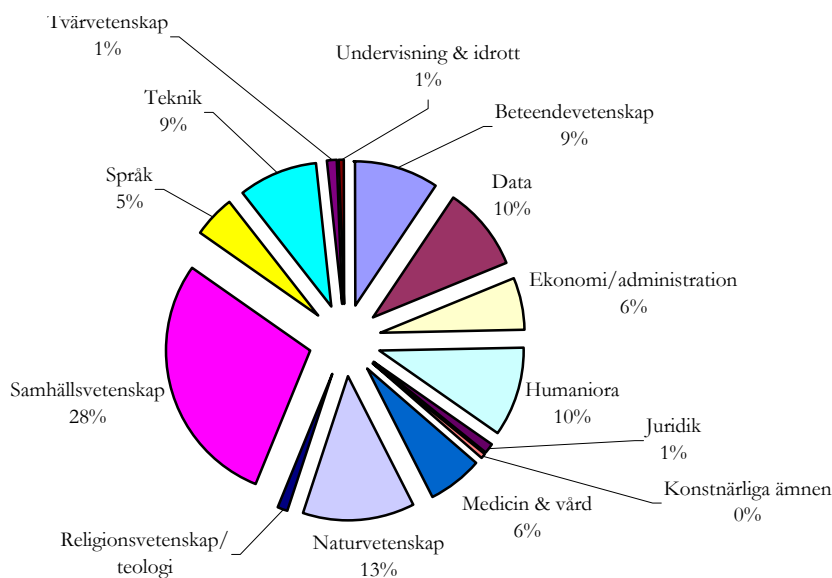
Figur 5 nedan visar utbildningarnas fördelning på ämnesområden, här definierat som de ämnen som är skrivna med versaler i sökfunktionen på utbildningsportalen. Här bör man notera att en och samma kurs kan tillhöra flera olika ämnesområden. Samtidigt kan man också notera att ett område som undervisning och idrott, torde vara större än vad den smala ”tårtbiten” nedan visar.

Störst höstterminen 2003 är samhällsvetenskap vilket gav 852 träffar den tredje oktober. Näst störst är området ekonomi och administration. Områdena naturvetenskap och humaniora är nästan lika stora. Figur 6 visar fördelningen på de olika ämnesområdena för vårterminen 2004. Även här är samhällsvetenskap störst. Näst störst är utbildningar inom naturvetenskap. Nästan lika stora är humaniora och data.

Figur 5 Utbildningar ht 03 fördelade på ämnesområden. Ämnesområden är här definierat som de områden som står med versaler i sökfunktionen.

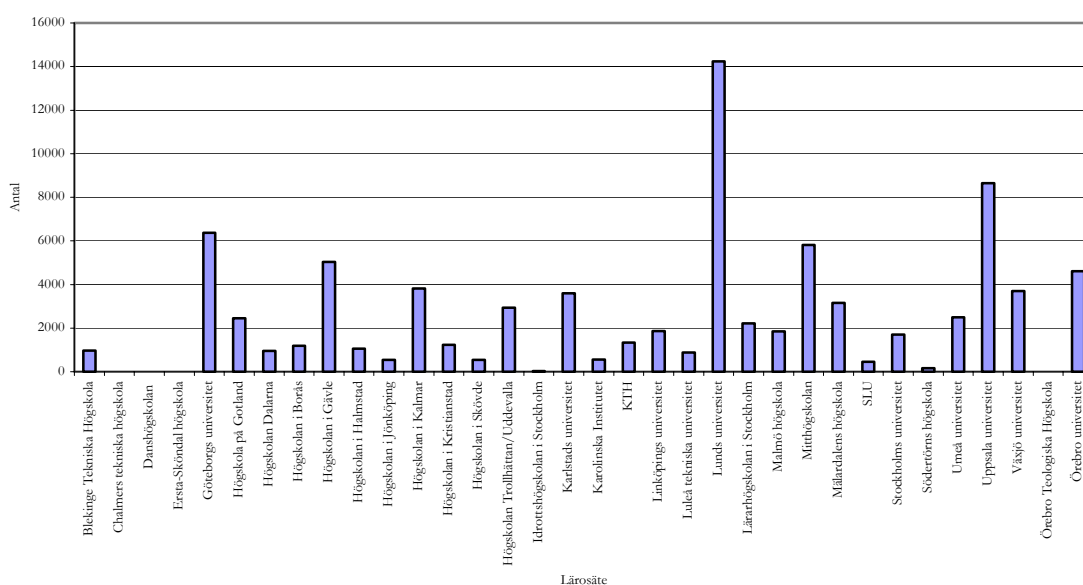
Källa: www.netuniversity.se, 2003-10-03.

Figur 6 Utbildningar vt 04 fördelade på ämnesområden. Ämnesområden är här definierat som de områden som står med versaler i sökfunktionen.

Källa: www.netuniversity.se, 2003-11-07.

Som framgår av figur 7 nedan så finns det också stora skillnader i hur många sökande de olika lärosätena har till sina IT-stödda distansutbildningar. Den främsta förklaringen är naturligtvis att olika lärosäten har olika stora utbud av IT-stödd distansutbildning inom Nätuniversitetet. För Malmö högskola och Stockholms universitet finns ingen siffra på det totala antalet sökande till höstterminens kurser. Den siffra som anges för dessa båda lärosäten är med andra ord en delmängd (oklart vilken) av det totala antalet sökande. Chalmers tekniska högskola, Danshögskolan, Ersta Sköndal högskola samt Örebro Teologiska Högskola hade vid ”anmälningstidens utgång” inga utbildningar registrerade hos Myndigheten för Sveriges nätuniversitet. Intressant att notera är att Lunds universitets mest populära kurs, Kriminologi 10 p, halvfart, ensam har fler sökande (1262) än vad många lärosäten har totalt till sina kurser. Siffror från höstterminen 2002 visar att Lunds universitet var det lärosäte som hade flest studenter inom sina nätuniversitetsutbildningar. Näst flest studenter hade Mithögskolan (som var det lärosäte som hade det största antalet kurser inom Nätuniversitetet höstterminen 2003) och tredje flest studenter hade universitetet i Karlstad.¹⁶

Figur 7 Antal sökande till höstens (2003) kurser.

Källa: Internt papper från Nätuniversitetet 2003-09-25, med kompletteringar.

Utbildningsområde i fokus: Medicin och vård

Det utbildningsområde som står i fokus under UCERs utvärderings första år är medicin och vård. Det ges allt fler IT-stödda distansutbildningar inom detta område. Höstterminen 2002, som var Nätuniversitetets första, gavs ungefär 160 utbildningar inom området ”vård, medicin, hälsa och omsorg”. Detta motsvarade ungefär 12 % av det totala utbildningsutbudet. Höstterminen 2003 omfattade utbudet inom detta område ungefär 220 utbildningar vilket motsvarade ungefär 11 % av det totala utbildningsutbudet. Antalet utbildningar inom området blev alltså fler men samtidigt blev det totala utbildningsutbudet också större, utbildningarna inom ”vård, medicin, hälsa och omsorg” utgjorde därför en ungefär lika stor andel höstterminen 2003 som de gjorde föregående hösttermin. Myndigheten för Sveriges nätuniversitet anordnade i maj 2003 tillsammans med universitetet i Örebro ett seminarium kring nätburna utbildningsprogram inom vård, medicin, hälsa och omsorg. På seminariet lyftes det växande behovet av utbildning på distans inom vårdområdet fram. Det är redan idag brist på exempelvis sjuksköterskor samtidigt som vi står inför stora pensionsavgångar. Av dokumentationen från seminariet kan man bland

¹⁶ Myndigheten för Sveriges nätuniversitet (2003): *Antal studenter 2002 hos Nätuniversitetets 31 universitet och högskolor*. Härnösand.

annat utläsa att det finns vissa faktorer som är särskilt betydelsefulla för att distansutbildning skall kunna genomföras på ett bra sätt. Det gäller framförallt att ”distanskursens innehåll och genomförande ... tydligt förmedlas till kursdeltagarna. Denna information är avgörande för succé i distansutbildning.” För att skapa ett engagemang för utbildning från studenternas sida är det bland annat viktigt med en konstruktiv återkoppling.¹⁷ Dessa framgångsfaktorer är naturligtvis inte centrala enbart för utbildningar inom området vård och medicin, de är väsentliga också för utbildningar inom andra utbildningsområden.

Utbudet uppdelat på lärosäten

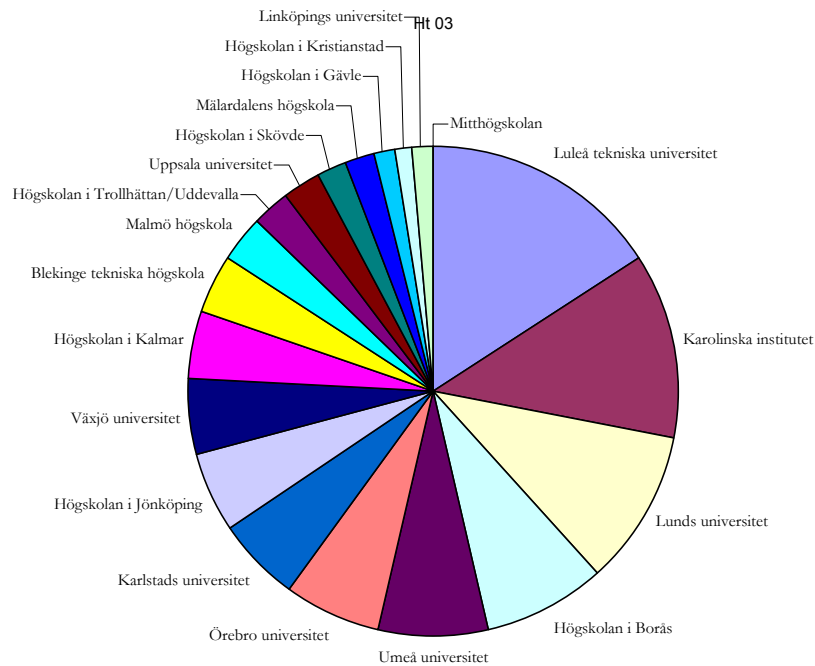
Uppgifterna från portalen är hämtade den 28:e augusti för höstterminen 2003 och den sjunde november för vårterminen 2004. Uppgifterna för Blekinge Tekniska Högskolas utbildningar vårterminen 2004 är hämtade från den åttonde november.¹⁸ Avsikten här är att ge en bild av de olika utbildningsinstitutionernas utbud av utbildningar inom ämnesområdet medicin och vård så som det är definierat i utbildningsportalerna. Avsikten är också att ge en bild av vilken typ av utbildningar det är som erbjuds, med avseende på nivå, omfattning (i poäng) samt takt. Enligt utbildningsdatabasen vid denna tid erbjöd Luleå tekniska universitet flest utbildningar inom ämnesområdet, detta gäller såväl för höstterminen 2003 som för vårterminen 2004. Näst störst som utbildningsarrangör båda terminerna var Karolinska institutet. Lunds universitet var den tredje största utbildningsarrangören för höstterminen 2003. Detta gällde också för vårterminen 2004 men då tillsammans med Karlstads universitet.

Har man tillgång till registreringsmaterialet får man emellertid en något annan bild. Här är indelningen i utbildningsområden inte densamma som den som finns i utbildningsdatabasen på Nätuniversitetets hemsida. Ett antal ämnesområden så som lärosätena har registrerat dem i den så kallade juridiska databasen har förts samman till ett. Kurser/program inom följande ämnesområden har räknats in: FA, Farmakologi, FCA, Hälso- och Beteendevetenskap, Hälsovetenskap, Medvetenskap, Medicin, Medicin och odontologi, Medicin/vård, Medicinsk teknik, Medicinska området, Medicinska vetenskaper, Odontologi, Omvårdnad, SCA, Sjukgymnastik, Social omsorg, VÅ, VÅ (Vårdområdet). VÅO, Vård, Vård och omsorg, Vård/Folkhälsovetenskap, Vård/medicin, Vårdområdet, Vårdpedagogik, Vårdv, Vårdvetenskap samt VÅU. Inom dessa områden erbjuds enligt registreringsmaterialet ungefär 220 utbildningar inom området under höstterminen 2003. Sökningen på området ”medicin och vård” i utbildningsportalerna på www.netuniversity.se gav emellertid bara 159 träffar för höstterminen, vilket motsvarar 72 % av det antal som den indelning som redovisas ovan ger i registreringsmaterialet. I en sådan indelning av registreringsmaterialet blir Karlstad universitet den största utbildningsarrangören inom området höstterminen 2003. Därefter följer Högskolan i Trollhättan/Uddevalla och Luleå tekniska universitet. Dessutom tillkommer Högskolan Dalarna som utbildningsarrangör inom området höstterminen 2003. I registreringsmaterialet räknas här varje angiven utbildningstillfälle som en utbildning. Då lärosätena har olika tillvägagångssätt får detta viss betydelse. Vissa lärosäten har valt att registrera en kurs som en kurs, oavsett om den ges via en fysisk plats eller om den ges via flera fysiska platser. Andra lärosäten har valt att registrera en sådan kurs som flera. Om kursen exempelvis ges via fyra lärcentran så registreras kursen som fyra utbildningstillfällen.

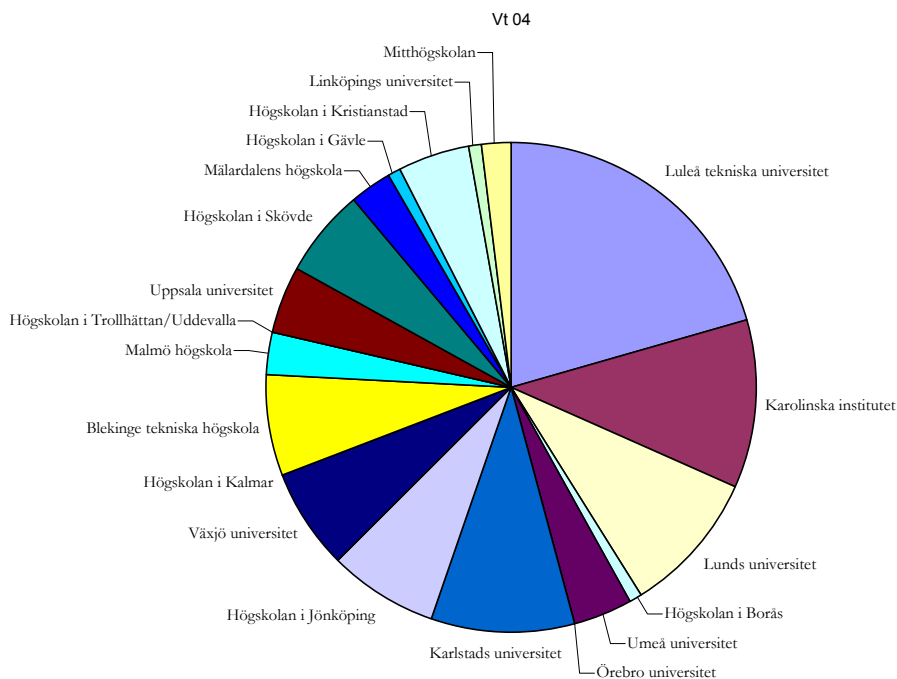
---

¹⁷ Attström, R med flera (2003): *Nätburna programutbildningar inom vård, medicin, hälsa och omsorg*. Örebro universitet och Myndigheten för Sveriges nätuniversitet. Härnösand.

¹⁸ En sökning den sjunde november gav 98 träffar, dagen efter blev det 105 träffar då Blekinge Tekniska Högskolas sju utbildningar inom området tillkommit. En sökning den 13:e gav 109 träffar, 5 träffar istället för tidigare en på högskolan i Kristianstad. Det finns med andra ord vissa svårigheter att hantera informationen i utbildningsportalerna. De uppgifter som anges i rapporten är med andra ord nedslog i tiden, sökningar vid andra tidpunkter kunde ha gett ett annat resultat.

Figur 8 Lärosätenas utbud av utbildningar inom medicin och vård med start höstterminen 2003.
Källa: www.netuniversity.se 2003-08-28

Figur 9 Lärosätenas utbud av utbildningar inom medicin och vård med start vårterminen 2004.
Källa: www.netuniversity.se 2003-10-07/08.

Utbudet uppdelat på omfattning i poäng

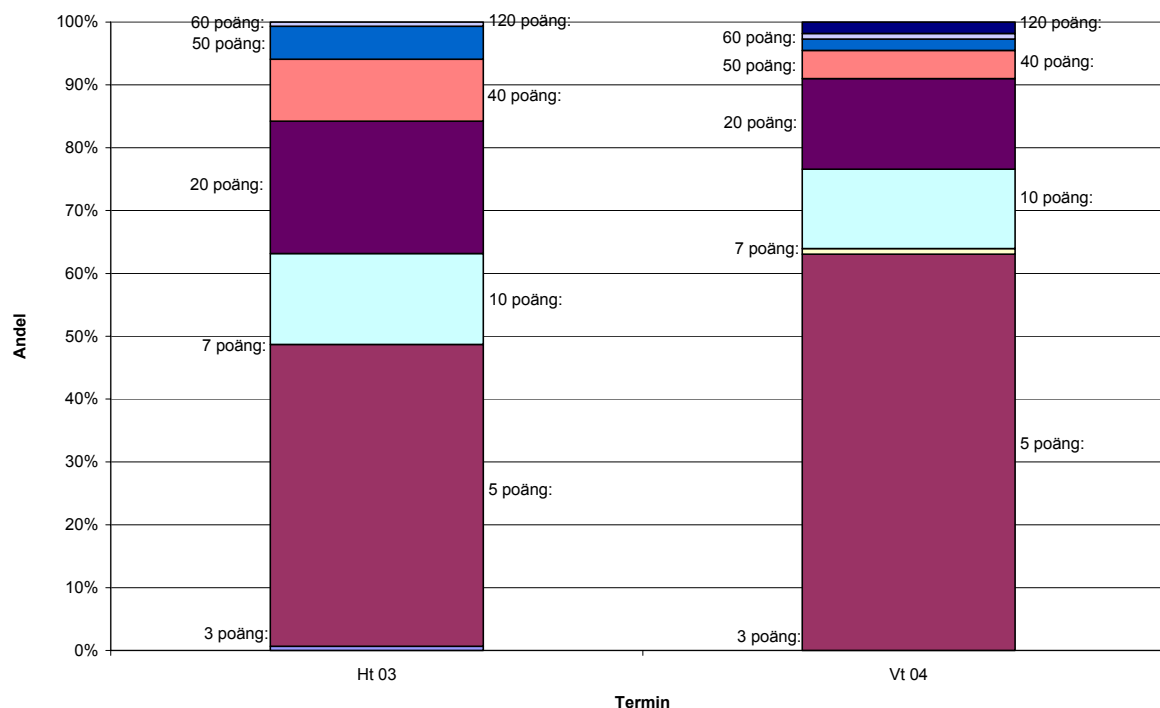
Vilken typ av utbildningar (kurser och program) inom medicin och vård är det då som erbjuds inom Nätuniversitetets ramar? Om man först ser till utbildningarnas omfattning i form av poäng så framgår det med all önskvärd tydlighet att det i första hand är kortare utbildningar som

erbjuds. Det finns dock ett visst inslag av vad man kan kalla mellanlånga utbildningar som i de allra flesta fall är specialistutbildningar som bygger vidare på en tidigare utbildning. Ett exempel kan vara 50-poängs utbildning till distriktssköterska vilken kräver en sjuksköterskeexamen sedan tidigare. Det finns emellertid också ett antal längre utbildningar inom medicin och vårdområdet. Ett exempel är sjuksköterskeprogrammet.

Tabell 1 Omfattning i poäng, utbildningar inom medicin- och vårdområdet ht 03

< 5 poäng	0,5 %
5 poäng	53 %
10 poäng	18 %
15-20 poäng	16 %
40-50 poäng	8 %
60-80 poäng	1 %
120 poäng	2 %

Källa: Registreringsmaterialet från Myndigheten för Sveriges nätuniversitet.

Figur 10 Omfattning, fördelning på antalet poäng, utbildningar inom medicin och vård med start ht 03 resp vt 04 (inklusive utbildningar med flexibel studiestart).

Källa: www.netuniversity.se 2003-08-28 respektive 2003-10-07/08.

Utbudet uppdelat på studietakt

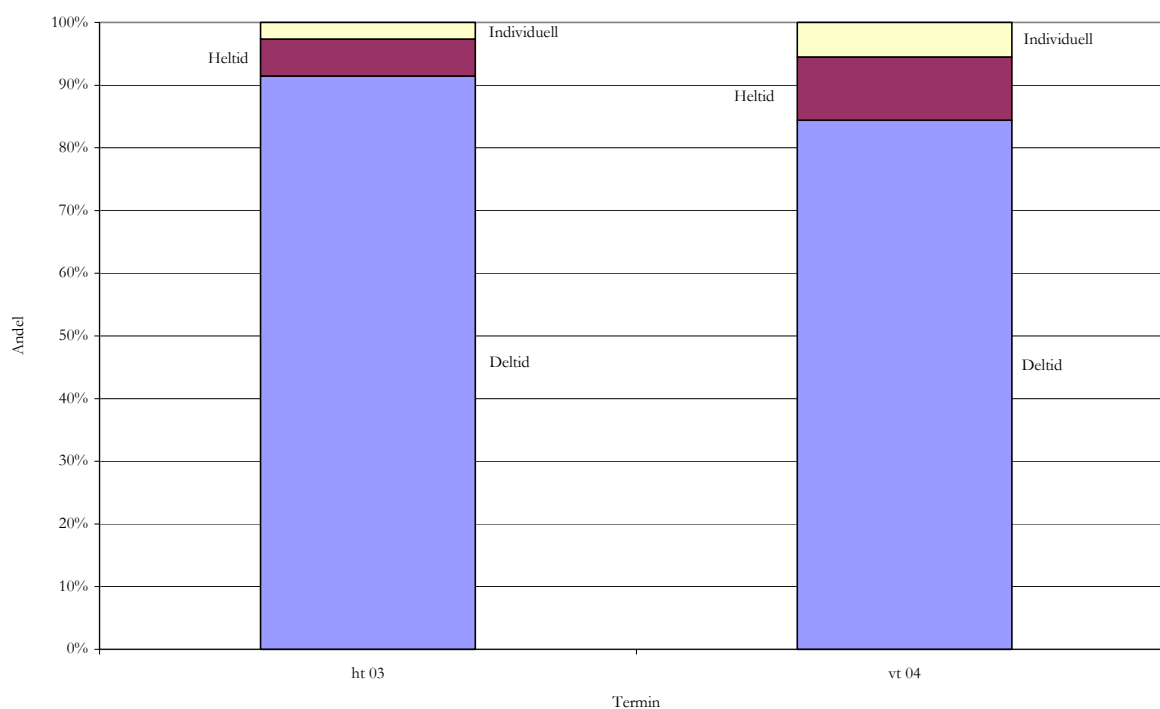
Av myndighetens registreringsmaterial framgår att de utbildningar inom medicin- och vårdområdet som erbjuds höstterminen 2003 går den största delen på deltid, det vill säga halvfart eller kvartsfart. Ungefär var tredje kurs går på helfart. Knappt en av tio går med vad som definierats som flexibel studietakt. Den sökning som gjordes i portalen på www.netuniversity.se gav emellertid en annan bild. Bland de utbildningar som vid de tillfällen då sökningarna gjordes gick en mycket stor andel på antingen halvfart eller kvartsfart, det vill säga att de var utbildningar som lästes på deltid. En mycket liten del gick på helfart och än en mindre del var definierade som

utbildningar med en individuell studietakt. Det var emellertid något större andel utbildningar på deltid respektive med individuell studietakt, som erbjöds för vårterminen 2004.

Tabell 2 Studietakt, utbildningar inom medicin- och vårdområdet ht 03

Helfart	32 %
Halvfart	52 %
Kvartsfart	7 %
Flexibel	9 %

Källa: Registreringsmaterialet från Myndigheten för Sveriges nätuniversitet.

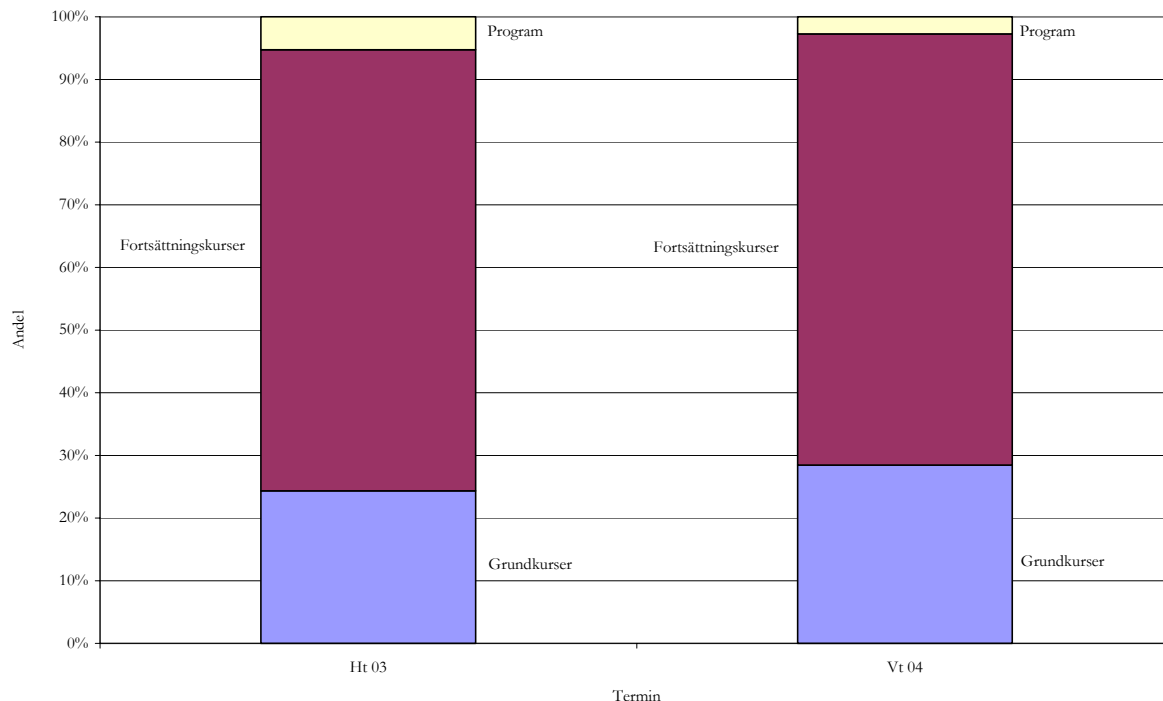

Figur 11 Studietakt, fördelning på heltid/ deltid/ individuell, utbildningar inom medicin och vård med start ht 03 resp vt 04 samt utbildningar med flexibel studiestart.

Källa: www.netuniversity.se 2003-08-28 respektive 2003-10-07/08.

Utbudet uppdelat på nivå

När man delar in "träffarna" i utbildningsportalen efter den nivå de utbildningar som erbjuds inom medicin och vård har så framkommer det att det är fortsättningskurserna som dominerar. De kurser som definierats som grundkurser utgör en mindre andel. Av de träffar som erhöles vid sökningarna på utbildningsportalen var det en mindre andel som utgjordes av program. Figur 12 nedan visar utbildningsutbudet höstterminen 2003 och vårterminen 2004 vad det gäller grundkurser, fortsättningskurser respektive program.

Figur 12 Nivå, fördelning på grundkurser, fortsättningskurser och program inom medicin och vård med start ht 03 resp vt 04 och utbildningar med flexibel studiestart.

Källa: www.netuniversity.se 2003-08-28 respektive 2003-10-07/08.

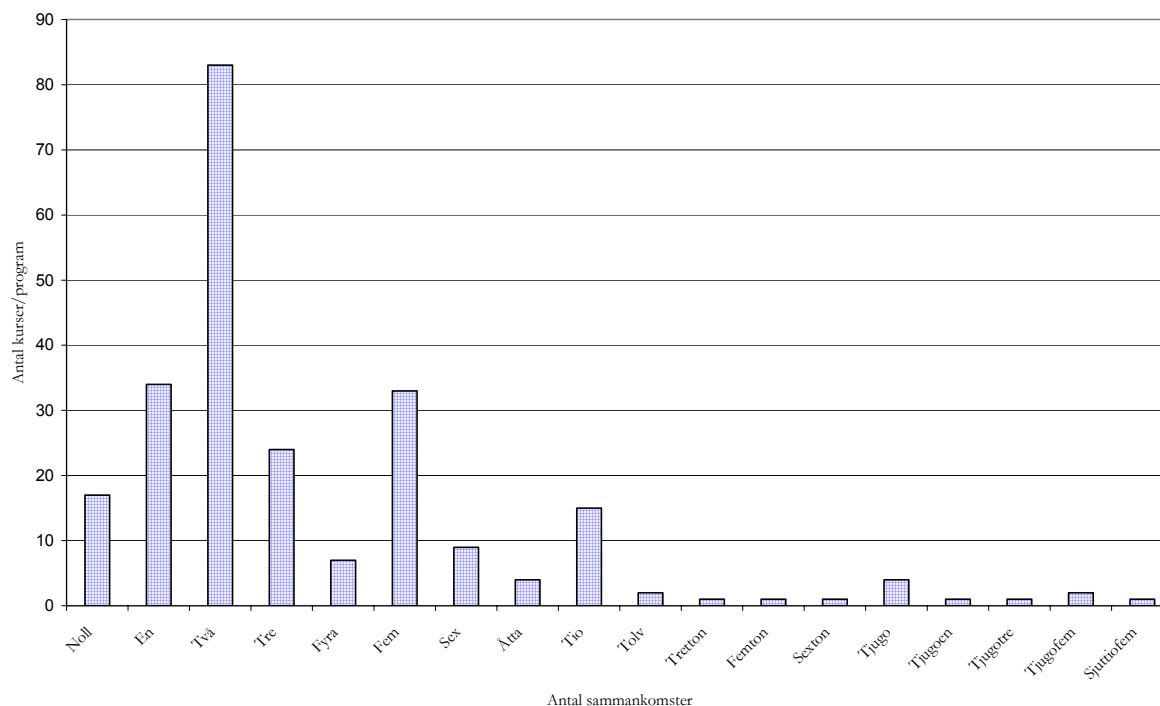
Utbudet uppdelat på sammankomster

De fysiska sammankomsterna är ett viktigt inslag inom den högre utbildningen. De tillmäts ett värde såväl ur ett pedagogiskt som ur ett socialt perspektiv. Inom den IT-stödda distansutbildningen finns emellertid en ambition att hålla ner de fysiska sammankomsterna för att flexibiliteten ska bli så god som möjligt. Detta lyfts ju fram som den stora fördelen med IT-stödd distansutbildning, att den gör det möjligt att studera oberoende av tid och rum. Av det registreringsmaterial¹⁹ som finns att tillgå kan man utläsa att antalet obligatoriska sammankomster varierar avsevärt. Den främsta förklaringen är naturligtvis längden på utbildningarna. De längre utbildningarna kräver, i regel, fler sammankomster. Av de kurser/program som är "märkta" att starta höstterminen 2003 ges 17 utbildningar där det inte förekommer några obligatoriska sammankomster alls. Ett ganska stort antal utbildningar har en obligatorisk sammankomst under utbildningstiden men det allra vanligaste är att man har två obligatoriska sammankomster under utbildningstiden. På drygt 80 av dessa utbildningar har man två obligatoriska sammankomster. Det förekommer också ett antal utbildningar där man har tio obligatoriska sammankomster eller fler. "Rekordet" är de 75 obligatoriska sammankomster man har på sjuksköterskeprogrammet i Kalmar. Figuren nedan visar antalet obligatoriska sammankomster på kurser och program inom vårdområdet (för en "definition" se fotnoten nedan) som startade höstterminen 2003. Räknar man antalet sammankomster per tjugopoäng så ger detta ett genomsnitt på mellan fyra och fem obligatoriska sammankomster per tjugopoäng. Det antal sammankomster som framkommer av registreringsmaterialet är som sagt de obligatoriska sammankomsterna. Förutom obligatoriska sammankomster kan det också förekomma frivilliga sammankomster. I vissa fall kan man också tala om ett mellanläge mellan frivilliga och obligatoriska sammankomster, så som när

¹⁹ Här har kurser/program inom följande ämnesområden räknats in: FA, Farmakologi, FCA, Hälso- och Beteendevetenskap, Hälsovetenskap, Medicin, Medicin och odontologi, Medicin/vård, Medicinsk teknik, Medicinska områden, Medicinska vetenskaper, Odontologi, Omvårdnad, SCA, Sjukgymnastik, Social omsorg, VÅ, VÅ (Vårdområdet). VÅO, Vård, Vård och omsorg, Vård/Folkhälsovetenskap, Vård/medicin, Vårdområdet, Vårdpedagogik, Vårdv, Vårdvetenskap samt VÅU.

sammankomsterna sägs vara frivilliga samtidigt som studenterna rekommenderas att närvara vid dessa.

Figur 13 Antalet obligatoriska sammankomster på kurser/program inom medicinområdet med start höstterminen 2003.

Källa: Registreringsmaterialet från Myndigheten för Sveriges nätuniversitet.

En tilläggsinformation som kan vara av stor betydelse är sammankomsternas längd. Denna tycks kunna variera avsevärt om man tar del av den information som finns att tillgå om utbildningarna. Det är med andra ord inte antalet sammankomster som är betydelsefullt. Det kan för de studenter som har för avsikt att läsa en utbildning på distans med IT-stöd vara av stor betydelse att så tidigt som möjligt kunna ta del av denna information. I ett första skede för att överhuvudtaget veta om det är någon idé att överhuvudtaget söka och i ett andra skede när man väl har sökt utbildningen, för att kunna planera sin eventuella bortavaro från familj och arbete.

Ett problem med att studera den information som gavs innan kurserna startade kan vara att informationen varit mer allmänt hållen för att öka flexibiliteten för lärosätena. Samtidigt kan det just för den grupp av studenter som Nätuniversitetets utbildningar riktar sig till, vara viktigt att informationen är så exakt som det bara går. Detta då de "har så många andra förpliktelser vid sidan av" och de kanske därför behöver kunna planera sina studier på ett tidigt stadium. Samtidigt visar det sig emellertid att många av till exempel de studenter som läser en nätuniversitetskurs vid Lunds universitet också studerar någon utbildning vid campus. Hur "hållbar" i det sammanhanget är då diskussionen om distansstudenter som en grupp som "har många förpliktelser vid sidan av" och som det bör tas särskild hänsyn till. Detta är ju en diskussion som i liten utsträckning förs om de studenter som läser vid campus men som i och för sig skulle behövas. Inledningsvis kan det konstateras att det föreligger stora skillnader mellan olika utbildningar i vilken information som ges. Det förekommer också att lärosäten använder någon form av "standardtext" för alla sina utbildningar. För andra utbildningar verkar däremot informationen vara skriven för just den aktuella utbildningen. För en grupp utbildningar fanns ingen information om sammankomsternas antal och upplägg vid den tidpunkt då informationssökningen ägde rum.

Man måste emellertid också ta hänsyn till vilken information som finns på länkade sidor, detta gäller framförallt kursplaner men också i de fall som kurserna har egna hemsidor. En viktig aspekt av tillgängligheten hos den information som framtida studenter behöver. Här är det också viktigt att ta i beaktande vid vilken tidpunkt man söker i utbildningsdatabasen. Ju närmare kursstart ju mer information finns tillgänglig, naturligtvis. Studenterna kan emellertid behöva informationen betydligt tidigare än så, nämligen redan innan ansökningstiden till den aktuella utbildningen går ut.

På den tekniska utrustning som krävs för att delta i den utbildning som ges inom Nätuniversitetet kan det vara lätt att ge absoluta krav på det som krävs. Och det är också lätt att hitta för många av de kurser/program som ges inom Nätuniversitetet. Det kan däremot vara svårare att ställa absoluta krav på vilka kunskaper en enskild student bör ha. Formuleringarna skiljer sig också åt, en förklaring kan naturligtvis vara att olika typer av utbildningar ställer olika höga krav. För en del kurser anges att man ger kurser i att använda datorer innan kursstart, för andra kurser säger man att tidigare datorvana är önskvärt men inget krav. Ibland uttrycks det som att tidigare datorvana är en fördel. För en grupp av utbildningar säger man att tidigare vana att arbeta med datorer är ett krav.

Exempel:

”Om du är ovan dataanvändare kan vi erbjuda dig en grundläggande utbildning (1 dag) i hur du hanterar de program som används i kursen.”

”Datorvana är en fördel men krävs ej.”

”Du behöver dator, Internetanslutning och grundläggande datorvana. Vid kursstarten ges introduktion för nätbaserad utbildning.”

”Allmän datorkunskap och tillgång till dator med Internetanslutning krävs.”

Företaget Metamatrix fick i uppdrag från Myndigheten för Sveriges nätuniversitet att ”kartlägga lärcentras önskemål och behov på Nätuniversitetets informationsportal och främst då den sökbara katalogen”. Ett viktigt krav som framkom från de lärcentra som deltog i studien var att ”få tillgång till detaljerad information om kurser”. Mer specifikt ville man ha information om *träffarna* (typ (fysiska/virtuella, centrala/lokala), antal, plats, tidpunkter), *vilka tekniska hjälpmedel som krävs, vilka lärcentra utbildningsanordnaren samarbetar med samt vilken service dessa erbjuder, eventuella andra krav på studenten, mål för kursen, det skall framgå om kursen är en nätuniversitetskurs eller ej, ansökningsinformation, antal studentplatser, antal anmälda till kursen i nuläget*. Förutom dessa krav specificerades en rad andra krav från lärcentra, bland annat möjligheten att enkelt jämföra olika lärosätens kurser samt någon form av kvalitetsbeskrivning för kurser och program.²⁰

Sammanfattande kommentar

Rapporten visar att utbudet av utbildningar som presenteras på Nätuniversitetets portal ibland kan vara svårt att hitta. En sökning på området medicin och vård gav 159 träffar när sökningen gjordes. Registreringsmaterialet visar emellertid att det ges ungefär 220 utbildningar (kurser och program) inom sagda område under höstterminen 2003. Söker man bland de enskilda

²⁰ Metamatrix (2003): *Kravspecifikation för Nätuniversitetets informationsportal gällande funktioner och tjänster riktade till personal och besökare på lärcentra.*

utbildningarna kan man hitta de allra flesta också i utbildningsportalen. Söker man emellertid på de utbildningsområden som står med versaler i portalen kan man missa en del. Det är genom portalen som studenterna möter utbildningsutbudet. Då antalet tillgängliga IT-stödda distansutbildningar kan variera från en dag till en annan skulle det vara klokt att uppmana studenterna att göra flera sökningar och att dessutom göra sökningar från olika infallsvinklar.

Referenser

- Attström, R med flera (2003): *Nätburna programutbildningar inom vård, medicin, hälsa och omsorg*. Örebro universitet och Myndigheten för Sveriges nätuniversitet. Härnösand.
- Björck, Ingela: *Tänk om: Om- och nytänk kring distansutbildning vid tre högskolor*. Rapport 3:2002, Distansutbildningsmyndigheten. Härnösand.
- Dahlöf, Urban (2002): "En mötesplats i varje kommun!" I: Borg, Christian (red): *Vetenskaparnas visioner: Elva samtal om framtidens studier och undervisning i högskolan*. Rapport 4:2002, Distansutbildningsmyndigheten. Härnösand.
- Forsberg, Hans-Olof (2002): *Kursutbudet inom Nätuniversitetet hösten 2002*. Myndigheten för Sveriges nätuniversitet. Härnösand.
- Långtidsutredningen (2003): *Bilaga 10: Utbildningens fördelningseffekter*. Stockholm.
- Metamatrix (2003): *Kravspecifikation för Nätuniversitetets informationsportal gällande funktioner och tjänster riktade till personal och besökare på lärcentra*.
- Myndigheten för Sveriges nätuniversitet (2002): *Pressmeddelande 2002-01-10*.
- Myndigheten för Sveriges nätuniversitet (2003): *Antal studenter 2002 hos Nätuniversitetets 31 universitet och högskolor*. Härnösand.
- Myndigheten för Sveriges nätuniversitet (2003): *Pressmeddelande 2003-01-25*.
- Myndigheten för Sveriges nätuniversitet (2003): *Pressmeddelande 2003-08-20*.
- Myndigheten för Sveriges nätuniversitet (2003): *Verksamhetsberättelse 2002*. Härnösand.
- Prop. 2001/02:4 (2001): *En politik för tillväxt och livskraft i hela landet*. Stockholm.
- Prop. 2001/02:15 (2001): *Den öppna högskolan*. Stockholm.
- Prop. 2003/04:1 (2003): *Budgetpropositionen för år 2004. Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning*, s 116. Stockholm.
- SCB (2003): *Statistiska meddelanden UF 85 SM 0301: Vuxnas lärande. Enkätundersökning hösten 2002*. Örebro.
- Utbildningsdepartementet (2002): *Faktablad U 02●019. Aktuella rapporter ger internationella perspektiv på svensk utbildning*. Stockholm.

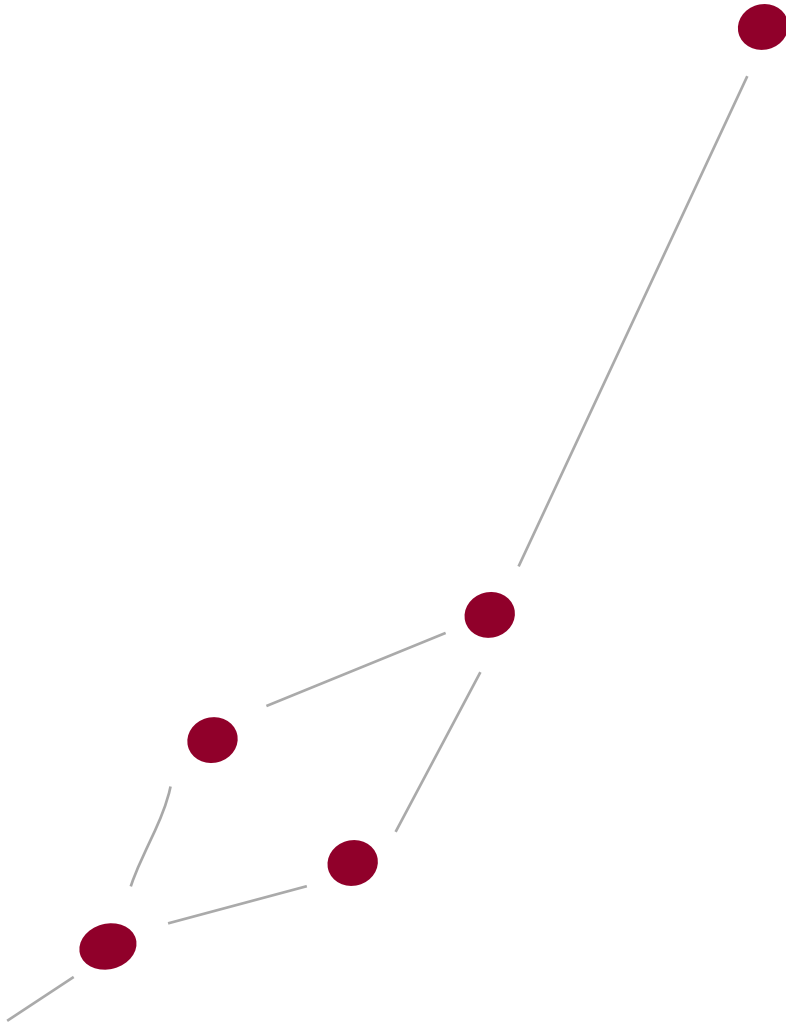
På webben

Statistiska databaser på www.scb.se.

Utbildningsportalen på www.netuniversity.se.

NÄTUNIVERSITETET

Myndigheten för Sveriges Nätuniversitet

Adress: Box 194, 871 24 Härnösand

Telefon: 0611-34 95 00 fax: 0611-34 95 05

Hemsida: www.netuniversity.se